

Odškodnění újmy po očkování proti onemocnění covid-19 v praxi

Dne 4. prosince 2020 tehdejší ministr zdravotnictví Blatný při jednání o vakcínách proti covidu-19 v Poslanecké sněmovně prohlásil, že „I když se nejedná o povinné očkování a nebude se jednat o povinné očkování, stát přebírá garanci za toto očkování“.[1] V průběhu roku 2021 tlak na vakcinaci sílil, až na začátku prosince 2021 Ministerstvo zdravotnictví novelizovalo tzv. očkovací vyhlášku[2], na jejímž základě se očkování proti covidu-19 stalo pro vybrané skupiny obyvatelstva povinným.[3] I když po podání senátorského návrhu na zrušení této novely k Ústavnímu soudu a po veřejném odporu nový ministr zdravotnictví Válek novelu očkovací vyhlášky a s ní povinné očkování zrušil[4], obavy z toho, jak snadné je povinnou vakcinaci proti covidu-19 zavést, s námi zůstávají. Zajímavý je i osud druhé části příslibu ministra Blatného – státem převzaté garance za očkování.

Garance za očkování, která měla obsahovat i odškodnění újmy v důsledku očkování proti covidu-19, byla zhmotněna v jednom jediném ustanovení zákona č. 569/2020 Sb. s předlouhým názvem, který by se dal zjednodušit jako „zákon o očkování proti covidu-19“[5] (dále jen „zák. č. 569/2020 Sb.“). Níže bude pojednáno o tom, že se jednalo o falešné vzbuzení důvěry. Během roku a čtvrt, kdy se v České republice proti covidu-19 očkuje, se ukázalo, že je málo pravděpodobné, že by Ministerstvo zdravotnictví (dále jen „MZd“) někoho odškodnilo. Dále jsou uvedeny a komentovány některé důvody, pro které MZd odškodnění nepřiznává, a požadavky, které po žadatelích MZd vyžaduje, aniž by bylo jasné, zda budou žadatelé úspěšní. Komentovány jsou i nejasnosti právní úpravy.

Neprokázaná příčinná souvislost

Paní A[6] byla očkována vakcínou Comirnaty (Pfizer/BioNTech). Šest dní po očkování u ní došlo k ochrnutí lícního nervu, což je nežádoucí účinek, který výrobce vakcín předvídá přímo v souhrnu údajů o léčivém přípravku (Summary of Product Characteristics – dále jen „SPC“). Nemohla zavřít oko, nemohla pořádně jíst ani pít, nemohla zřetelně artikulovat. Musela absolvovat řadu – i nepříjemných – vyšetření. Několik měsíců byla práce neschopná, vyřazená z normálního života, nemohla sportovat, obtíže jí přetrvávaly i v době, kdy žádala MZd o odškodnění. Paní A ministerstvo upozorňovala na možnost potřeby chirurgického zákroku k odstranění *lagoftalmu* (porucha postavení víček). MZd jí odpovědělo, že si sice vyžádalo vyjádření SÚKLu, který sdělil, že pro vakcínu Comirnaty se v případě obrny lícního nervu jedná o očekávaný nežádoucí účinek, popsáný v SPC jako akutní *periferní paralýza n. facialis*, a že ke dni 8. června 2021 mu bylo nahlášeno 24 obdobných nežádoucích účinků, takže tedy nelze vyloučit pravděpodobnou souvislost provedeného očkování s újmou na zdraví, avšak paní A nedoložila žádný znalecký posudek nebo jiné odborné vyjádření osvědčující příčinnou souvislost s provedeným očkováním.

Ustanovení § 2 zák. č. 569/2020 Sb. co do posouzení újmy a rozsahu náhrady odkazuje na zákon č. 116/2020 Sb., o náhradě újmy způsobené povinným očkováním (dále jen „zák. č. 116/2020 Sb.“), který se má pro odškodnění případné újmy způsobené očkováním proti covidu-19 použít obdobně. Ten však o prokazování příčinné souvislosti (*kauzálního nexu*) mlčí, respektive pouze v ust. § 3 stanoví domněnku příčinné souvislosti mezi újmou na zdraví a povinným očkováním, a to takto: „*Jedná-li se o újmu na zdraví, kterou prováděcí právní předpis stanoví jako pravděpodobný následek daného povinného očkování a tento následek nastane po provedení daného povinného očkování v době stanovené tímto prováděcím právním předpisem, má se za to, že újma na zdraví byla způsobena povinným očkováním.*“

Co se týče odpovědnosti podle § 3 zák. č. 116/2020 Sb., zákon nestanoví, zda se jedná o domněnku vyvratitelnou či nevyvratitelnou. Je tak třeba vycházet z právní teorie, podle níž bývá domněnka nevyvratitelná uvozena slovy „platí, že“, zatímco domněnka vyvratitelná bývá uvozena slovy „má se za to“.[7] V tomto případě se tedy jedná o domněnku vyvratitelnou.

Na prováděcí vyhlášku k § 3 zák. č. 116/2020 Sb.[8] jsme čekali víc než jeden a půl roku od nabytí účinnosti zákona č. 116/2020 Sb. Tato vyhláška byla ve Sbírce zákonů publikována 14. prosince 2021, tedy v době, kdy bylo novelou[9] vyhlášky č. 537/2006 Sb., o očkování proti infekčním nemocem, čerstvě zavedeno povinné očkování proti covidu-19 pro vybrané skupiny obyvatel. Je tedy docela pochopitelné, že v příloze vyhlášky o následcích povinného očkování jsou uvedeny i nežádoucí následky po očkování proti covidu-19, u nichž by v duchu § 3 zák. č. 116 nebylo třeba prokazovat příčinnou souvislost. Pozoruhodné je, že covid-19 zůstal v příloze této vyhlášky obsažen i po zrušení povinného očkování proti covidu-19. Jedná se o pochybení v normotvorbě, anebo je v tom záměr MZD přistupovat i k nežádoucím účinkům po očkování proti covidu-19 uvedeným ve vyhl. č. 483/2021 Sb. jako k těm, u nichž se příčinná souvislost presumuje? Na jednu stranu se má pro posouzení újmy a rozsah náhrady použít obdobně zák. č. 116/2020 Sb., na druhou stranu ze znění § 1 vyhlášky č. 483/2021 Sb. vyplývá, že tato vyhláška pracuje pouze s následky povinného očkování (*„Následky povinného očkování spočívající v újmě na zdraví, u kterých je na základě odborného medicínského poznání pravděpodobné, že nastanou, a doba, ve které tyto následky po provedení daného povinného očkování nastanou, jsou uvedeny v příloze k této vyhlášce.“*), a očkování proti covidu-19 v tento moment povinné není.

Z názvu zák. č. 116/2020 Sb. (*o náhradě újmy způsobené povinným očkováním*) je patrné, že pokud má dojít k odškodnění, nějaká souvislost mezi povinným očkováním a újmou na zdraví zde existovat musí. V případě zák. č. 569/2020 Sb. lze na podmínku

souvislosti mezi očkováním proti covidu-19 a újmou usuzovat z nadpisu § 2 (*Náhrada újmy způsobené očkované osobě léčivým přípravkem obsahujícím očkovací látku pro očkování proti onemocnění covid-19*). Ani v jednom z uvedených zákonů však nejsou obsažena pravidla pro posuzování této souvislosti. Na tom nic nemění, že by šlo na základě textu důvodové zprávy[10] k zák. č. 116/2020 Sb. soudit, že zákonodárce měl v úmyslu požadovat, aby se v případech, na něž nedopadá ust. § 3 tohoto zákona, prokázání příčinné souvislosti vyžadovalo. („*Vzhledem k tomu, že újma na zdraví jako důsledek podání očkovací látky se zpravidla prokazuje velmi obtížně, nevyžaduje se vždy prokázání příčinné souvislosti.*“)

Pokud prokázání příčinné souvislosti není podmínkou výslovně danou v těchto zákonech, nabízí se hledat inspiraci v občanském zákoníku (dále jen „o. z.“) coby normy obecně upravující náhradu újmy, jak ostatně vyplývá z ust. § 9 odst. 1 zák. č. 116/2020 Sb. Ani občanský zákoník však neuvádí, že by mezi jednáním či událostí a škodou musela existovat příčinná souvislost, jedná se o otázku, na niž nalézáme odpověď v judikatuře a právní teorii. V těch se příčinnou souvislostí myslí spojnice mezi protiprávním jednáním škůdce a vzniklou škodou za existence zavinění škůdce. V případě náhrady újmy po očkování podle výše uvedených zákonů zde však žádný škůdce být nemusí. Judikatura, která se zabývá souvislostí mezi protiprávním jednáním a škodou, není v případech, kde škůdce absentuje, snadno použitelná.

Odpovědnost MZd je podle názoru autorky objektivní, a to absolutně objektivní, bez možnosti liberace, podobně jako je tomu např. u odpovědnosti za škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem orgánu veřejné moci. (V případě této odpovědnosti však existuje škůdce – orgán veřejné moci, který musí jednat protiprávně.) Liberace podle názoru autorky přichází v úvahu jen tam, kde je zákonem stanovený nějaký liberační důvod (např. jako v § 2927 odst. 2 o. z., podle nějž se

povinnosti nahradit škodu může provozovatel dopravního prostředku zprostit, prokáže-li, že ke škodě nemohl zabránit ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze požadovat).

Ani absolutní objektivní odpovědnost však obecně neznamená odpovědnost za všech okolností. V rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 1200/2007 ze dne 25. dubna 2007 soud judikoval, že příčinná souvislost musí být prokázána i v případě absolutní objektivní odpovědnosti. Jak Nejvyšší soud v tomto rozsudku uvádí, *„Existence příčinné souvislosti musí být najisto postavena, pouhá pravděpodobnost, že škoda mohla tvrzeným způsobem vzniknout, nepostačuje. Břemeno tvrzení a břemeno důkazní nese žalobce (poškozený)“*.^[11]

Kdybychom připustili, že je při uplatnění požadavku na odškodnění podle zák. č. 569/2020 Sb., resp. zák. č. 116/2020 Sb. třeba prokázat příčinnou souvislost, a použili bychom postup klasického testu pro zjištění příčinné souvislosti *conditio sine qua non* mezi očkováním a nepříznivým následkem, museli bychom eliminovat předpokládanou příčinu následku a zjišťovali bychom, zda by tentýž výsledek nastal, či nenastal.^[12] Volili bychom při tom předpokládanou příčinu (zde očkování), nikoli jakoukoli příčinu (např. pacient byl starý a/nebo nemocný). Jak judikoval Ústavní soud ve svém nálezu sp. zn. I. ÚS 312/05 ze dne 1. listopadu 2007, *„Abychom mohli hovořit o takovém kausálním vztahu mezi dvěma skutečnostmi, je nutné, aby skutečnost, která má být příčinou, byla nutnou podmínkou („conditio sine qua non“) toho, že se následek uskutečnil právě tak, jak se uskutečnil, tj. daným způsobem, v daném čase a v daném místě. Pro výsledek je příčinnou taková událost, kterou si nelze odmyslet, aniž by nutně odpadl i sám výsledek (škoda)“*. Nalezená příčina, která je v příčinné souvislosti s následkem, však nemusí být jediná. Pokud je takových příčin více, stačí, že se jedná o příčinu, která se podílí na nepříznivém následku, o jehož odškodnění se jedná, a to o příčinu podstatnou.^[13]

Příčinnou souvislost nelze zaměnit za souvislost časovou. To, s čím se v případě nežádoucích účinků po vakcinaci můžeme setkat a setkáváme, je újma na zdraví, která vznikla později než v době očkování, a série nepříznivých událostí následovaných tou první. Obdobnou situaci řešil Nejvyšší soud ve svém rozsudku sp. zn. 25 Cdo 1946/2000 ze dne 24. května 2001 takto: „*Pro existenci příčinné souvislosti je nezbytné, aby řetězec postupně nastupujících příčin a následků byl ve vztahu ke vzniku škody natolik propojen (prvotní příčina bezprostředně vyvolala jako následek příčinu jinou a ta postupně případně příčinu další), že již z působení prvotní příčiny lze důvodně dovozovat věcnou souvislost se vznikem škodlivého následku.*“

Nad rámec výše řešeného problému by byla z právního hlediska zajímavá i otázka, mezi kterou vakcínou a škodlivým následkem by se hledala souvislost v případě, že první dávku očkovaný dostal např. od firmy Johnson & Johnson a druhou od firmy Pfizer/BioNTech, přičemž škodlivý následek by se projevil až po použití druhé dávky. Není totiž vůbec jasné, že by se měl nežádoucí účinek přisuzovat až té pozdější vakcíně, ačkoli praxe naznačuje, že s přibývajícím počtem dávek přibývá nežádoucích účinků.[14] Pokud by nešlo jednoznačně vyloučit souvislost s první nebo druhou aplikací, jednalo by se zřejmě o případ alternativní kauzality, tedy o situaci, kdy je újma způsobená jednou nebo druhou událostí, aniž by bylo možné zjistit, kterou z nich.[15] Jaké by to mělo důsledky? V otázkách kauzality se běžně počítá se škůdci. Pro případ, že by nastala alternativní kauzalita, podle ust. § 2915 odst. 1 o. z. by byli za způsobenou škodu odpovědni oba dva potenciální škůdci. V případě odškodňování podle zák. č. 569/2020 Sb., resp. zák. č. 116/2020 Sb. by však žádný škůdce existovat nemusel. Pokud bychom však vyžadovali, aby poškozený na 100 % prokázal příčinnou souvislost mezi konkrétním očkováním a újmou, bylo by uspokojení takového požadavku nereálné, a tedy i velmi nespravedlivé.

Podobná situace by mohla přicházet v úvahu tam, kde by byla současně do jedné paže aplikovaná vakcína proti covidu-19 a do druhé vakcína proti chřipce; jen by se zde jednalo o kauzalitu souběžnou (konkurující). To znamená, že by zde působilo více podmínek nezávisle na sobě, ale ke vzniku újmy by mohlo v jejich důsledku dojít ve stejný okamžik.[16] V případě chřipky coby nepovinné vakcíny stát odpovědnost za újmu nepřevzal. V našem občanském zákoníku navíc není souběžná kauzalita výslovně řešena a muselo by se tedy nejspíš podpůrně použít ust. § 2915 o. z. Současně ani zde nemusí být konkrétní škůdce. Opět by zde tedy vznikla situace, kdy by bylo pro poškozeného prokázání příčinné souvislosti jen stěží možné.

Prokazování příčinné souvislosti v otázkách újmy na zdraví je velmi obtížné, což silně oslabuje postavení poškozeného. Toho si byl vědom Ústavní soud, když ve svém usnesení sp. zn. I. ÚS 1919/08 ze dne 12. srpna 2008 poskytl *obiter dictum* (argument nad rámec nosných důvodů rozhodnutí – *pozn. autorky*) tohoto znění: *„Podstatou lékařství je vlastně vstupovat do celého řetězce příčin a následků, do procesů, které probíhají v lidském těle, a vnějším zásahem tyto procesy ovlivňovat, měnit jejich směr, působení atd. Zásah lékaře tak vlastně sám o sobě mění „přirozený běh věcí“ v lidském těle, zasahuje do komplexních vztahů příčin a následků. I v případě aktivního jednání lékaře, který zvolí určitý léčebný postup, je velmi obtížné, ba vyloučené stanovit, zda tento postup byl nade vši rozumnou pochybnost jedinou možnou příčinou škodlivého stavu...“* Ústavní soud tak navázal na svou předchozí úvahu, obsaženou v tomto usnesení, a to že „stoprocentní“ prokázání objektivní příčinné souvislosti se jeví Ústavnímu soudu jako *„nereálné, neboť nedosažitelné“*. Tuto úvahu Ústavní soud dále rozvíjí takto: *„Vzhledem k tomu, že pojem příčinná souvislost není právními předpisy v České republice nijak definován, což ostatně zdůraznil ve svém rozsudku i nalézací soud, nic nebrání judikatuře českých soudů, aby požadavek „stoprocentně“ prokazované příčinné souvislosti přehodnotila a přijala adekvátnější a realističtější výklad*

„způsobení škody“, který by vyrovnával slabší postavení poškozených... je třeba důsledněji chránit pacientovo základní právo na tělesnou integritu a v posledku, jak dokazuje řešený případ, i právo na život, a to i skrze výklad příslušných ustanovení občanského zákoníku týkajících se náhrady škody.“

Ačkoli podle právní teorie *obiter dicta* obecně nemají stejné normativní účinky jako nosné důvody rozhodnutí vrcholných soudů, a nalézací soudy je tedy nemusí nutně následovat, svůj argumentační význam zajisté mají. Rozhodně mohou posílit argument, že účastník řízení nabízí správné řešení právní otázky a soud se s tímto právním názorem musí vyrovnat. Pakliže *„důvodem nepřezkoumatelnosti rozhodnutí soudu nemůže být samotná skutečnost, že se soud s některými žalobními body vypořádal jen v části odůvodnění uvozené slovy „jako obiter dictum...“* (rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 2 Afs 67/2008-112 ze dne 24. července 2008), dá se uvažovat o změně přístupu vrcholných soudů a je tedy otázka, zda by se s *obiter dictis* neměly nalézací soudy vypořádat, i když jimi není argumentováno, pokud jsou jim známa a na daný případ dopadají.

MZd však ve vztahu k poškozenému nevystupuje v pozici subjektu, který se na škodě jakýmkoli způsobem podílel, jako je tomu např. u odpovědnosti za škodu vyvolanou zvláštní povahou provozu dopravy. MZd vystupuje v pozici orgánu veřejné moci, který rozhoduje o tom, zda poškozeného odškodní či nikoliv. V této souvislosti si je třeba položit otázku, zda se na rozhodování MZd o přiznání náhrady škody za újmu na zdraví po očkování nevztahuje významný ústavněprávní princip *enumerativnosti veřejnoprávních pretenzí*, vycházející z článku 2 odst. 3 Ústavy a čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“). Obsahem tohoto principu je zákaz adresovaný orgánům veřejné moci činit něco, k čemu je zákon výslovně neoprávněn. Jinými slovy – státní moc lze uplatňovat jen v případech, mezích a způsoby, které stanoví zákon. Orgán veřejné moci je při rozhodování vázán hmotným právem a do

rozhodování nemá zapojovat volnou úvahou, čili na subjekty, na něž norma dopadá, nemá klást vyšší požadavky než norma, kterou aplikuje. Princip *enumerativnosti veřejnoprávních pretenzí* doprovází princip *legální licence*, zakotvený v čl. 2 odst. 4 Ústavy a v čl. 2 odst. 3 Listiny, podle něž může každý činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá. Při důsledném uplatnění těchto principů by podle názoru autorky nemělo být od poškozených požadováno, aby prokázali příčinnou souvislost mezi očkováním a danou újmou. Otázka je, jak by se pak vztah mezi očkováním a újmou prokazoval.

Inspiraci bychom mohli hledat v přístupu zvoleném v jiných zemích. Benevolentnější požadavky mají v Rakousku a ve Švýcarsku, kde se prokazuje převládající pravděpodobnost. V Anglii pak stačí prokázat, že je pravděpodobnější, že škoda nastala v důsledku tvrzeného protiprávního jednání.[17] V Německu se uplatňuje tzv. odlehčení důkazního břemene, což znamená, že postačí takový stupeň jistoty, který je způsobilý umlčet pochybnost rozvážného, svědomitého a zkušeného posuzujícího, aniž by je nutně zcela vyloučil.[18]

Jak bylo výše uvedeno, jak zák. č. 116/2020 Sb., tak zák. č. 569/2020 Sb. o prokazování vztahu mezi očkováním a újmou na zdraví mlčí. Proč by tedy nemohlo k požadování náhrady újmy postačit tvrzení o souvislosti ze strany poškozeného, pokud by zde existovala nějaká míra pravděpodobnosti? Pak by k uhrazení újmy měla postačit nemožnost MZd tuto tvrzenou souvislost vyvrátit. Vždyť MZd v otázkách odškodňování podle zák. č. 116/2020 Sb. a zák. č. 569/2020 Sb. nevystupuje jako škůdce, nýbrž jako garant toho, že dané očkovací látky ani aplikace očkování nezpůsobí nežádoucí účinky, přesně jak uváděl ministr Blatný na přelomu roku 2020 a 2021.

Neexistence zvlášť závažné újmy na zdraví

V odpovědi MZd adresované paní A na její žádost se dále uvádí, že s ohledem na povahu nežádoucího účinku (újmy na zdraví), zlepšující se tendenci, návratu k pracovnímu uplatnění, byť s jistými, ale snesitelnými, obtížemi a vzhledem ke schopnosti zapojit se do běžného chodu života i do společnosti nedospělo MZd k závěru, že se v jejím případě jedná o zvlášť závažné ublížení na zdraví, které jako předpoklad náhrady újmy stanoví zákon č. 569/2020 Sb. Ministerstvo paní A informovalo, že výklad pojmu „zvlášť závažné ublížení na zdraví“ je třeba hledat v občanskoprávní judikatuře vyšších soudů, a připojilo poučení: **„Zvlášť závažným ublížením na zdraví ve smyslu § 2959 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, se rozumí ta nejtěžší zdravotní poškození mající následky srovnatelné svou závažností s usmrcením blízké osoby, popřípadě velmi těžká zranění, která budou primární obět' po delší dobu ohrožovat na životě nebo po delší dobu zatěžovat výrazně nepříznivým zdravotním stavem, což bude mít citelný dopad do osobnostní sféry blízkých osob, a jejich duševní útrapy tak budou do té míry intenzivní, že musí být odškodněny i přesto, že následky zranění nebudou nejtěžší. Za zvlášť závažné ublížení na zdraví nelze bez dalšího považovat každou poruchu na zdraví trvající nejméně šest týdnů.“** Z toho důvodu, jak paní A sdělilo MZd, nelze odškodnit jí doložené posouzení bolestného a požadovanou náhradu ztráty na výdělku. MZd nezapomnělo být účastné a svůj přípis adresovaný paní A zakončit slovy: *„Ministerstvo zdravotnictví velice lituje Vašich prodělaných obtíží, které mohly vzniknout v souvislosti s očkováním proti onemocnění covid-19 vakcínou Comirnaty... Je nám líto, že pro Vás nemáme příznivější zprávu. Tímto považujeme Vaši žádost za vyřízenou a upřímně přejeme maximální zotavení.“*

Paní B ministerstvo sdělilo, že její potíže po očkování, zahrnující hospitalizaci, závratě a bolesti hlavy, bolesti oka, *herpes zoster* na jedné straně obličeje a ve vlasové části, postupně zasáhnuvší i oko, zvýšení nitroočního tlaku na oku postiženým *herpesem*, dlouhodobá pracovní neschopnost a nutnost léčby na neurologii a na očním bez

dalšího nepředstavují zvláště závažné ublížení na zdraví, jak stanoví zákon. Pana C MZd vyzvalo k uvedení toho, v čem dle jeho názoru spočívá zvláště závažné ublížení na zdraví, poté, co pán v žádosti popsal, že u něj po očkování došlo k náhlému kolapsu, byl převezen RZ do nemocnice, kde byl hospitalizován na JIP, kde absolvoval různá vyšetření, zhoršil se mu zrak a užívá několik léků.

První, co lze z přípisů adresovaných paním A a B a panu C vydedukovat, je, že když tito žadatelé formulovali svou žádost, tak docela nerozuměli tomu, co se tou *zvláště závažnou újmou na zdraví* myslí. Pokud se před sepsáním své žádosti inspirovali postupem doporučeným MZd na jeho stránkách[19], asi se není čemu divit. Prvním bodem doporučeného postupu u základních předpokladů pro podání žádost je: „*Došlo k zvláště závažnému ublížení na zdraví očkovaného v důsledku očkování vakcínou proti onemocnění covid-19*“ a pod nadpisem stojí: „*Nárok na úhradu újmy tak nevzniká například u krátkodobých mírných zdravotních obtíží jako je horečka, alergická kožní reakce apod., ale ani u déletrvajících obtíží, nelze-li takovou újmu hodnotit jako zvláště závažné ublížení na zdraví.*“ Pro žadatele zní takové pokyny jako pohádkové: „*Jdi tam, nevím kam, přines to, nevím co.*“

Je velmi nešťastné, že v zák. č. 116/2020 Sb. je skutečně *závažné ublížení na zdraví* stanoveno jako podmínka pro odškodnění. Nešťastné to je už proto, že ani tento zákon, ani jakýkoli jiný právní předpis nedefinuje, co se pod pojmem *zvláště závažné ublížení na zdraví* rozumí. Jak lze pozorovat v odpovědi MZd paní A, MZd tento pojem vyložilo za použití rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 4210/2018, ze dne 27. června 2019. Takovýto výklad se nabízí a autorka sama ho ve svém článku[20] z ledna 2021 použila, když upozorňovala na skutečnost, že nově přijatý zák. č. 569/2020 Sb. k odškodnění poškozených po očkování proti covid-19 nepovede. Jedná se však o výklad správný?

Ve shora uvedené věci šlo o to, že poškozená (holčička) utrpěla při dopravní nehodě roztržení pravé poloviny bránice s výhřezem pravého laloku jaterního do dutiny hrudní, oboustranné pohmoždění plic, zlomeninu těla druhého bederního obratle, pohmoždění stěny hrudníku a břišní stěny, pohmoždění čelní krajiny s podkožním krevním výronem, otřes mozku a poškození okohybných svalů či nervů. Holčička upadla po nehodě do bezvědomí, které trvalo téměř tři týdny, prakticky šest měsíců musela být upoutána na lůžku bez možnosti pohybu. Těžká vnitřní zranění ji ohrožovala na životě, léčila se mimořádně dlouhou dobu. Jenže v této věci nešlo o odškodnění poškozené holčičky (primární oběti), nýbrž přiznání odškodnění podle § 2959 o. z., tedy odškodnění sekundárních obětí – rodičů primárně poškozené holčičky. A rozhodovalo se o odškodnění duševních útrap sekundární oběti, nikoli o odškodnění primární oběti, tedy nikoli o odškodnění bolestného, ztížení společenského uplatnění atd.

Z výše uvedeného důvodu má autorka za to, že použít výklad pojmu *zvláště závažné ublížení na zdraví* na základě výkladu obsaženého v rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 4210/2018, pro interpretaci tohoto pojmu tak, jak je použitý v zák. č. 116/2020 Sb., respektive zák. č. 569, není správné. Takový výklad by byl v rozporu s požadavkem čl. 24 Úmluvy o lidských právech a biomedicíně (dále jen „Úmluva“) na spravedlivou náhradu škody osobě, která utrpěla újmu způsobenou zákrokem. Mimořádně přísné hodnocení újmy primárně poškozené ve výše popsaném případě bylo podle názoru autorky možné právě jen proto, že se jednalo o odškodnění sekundárních obětí ve smyslu ust. § 2959 občanského zákoníku, nikoli oběti, tedy primárně poškozené, samotné.

Je jen stěží pochopitelné, s jakou lehkomyšlností zákonodárci v r. 2020 formulovali tuto podmínku pro odškodnění újmy po povinném očkování, když přitom pojem *zvláště závažné ublížení na zdraví* nedefinovali. Není divu, že se pak zejména poškození mohou domnívat, že záměr byl nikoho nikdy neodškodnit.

Jak lze soudit z webových stránek i z dopisů MZd zaslaných poškozeným, MZd má za to, že užití pojmu *zvlášť závažné ublížení na zdraví* je v zák. č. 116/2020 Sb. i v zák. č. 569/2020 Sb. stejné. Tak tomu však není. Zatímco v zákoně č. 116/2020 Sb. je *zvlášť závažné ublížení na zdraví* podmínkou odškodnění (***Stát nahradí osobě, která se podrobila povinnému očkování, jež provedl poskytovatel zdravotních služeb, /dále jen „očkováný“/, dojde-li následkem povinného očkování k zvlášť závažnému ublížení na zdraví očkovaného, vytrpěné bolesti, ztrátu na výdělku a ztížení společenského uplatnění způsobené povinným očkováním...***), v zákoně č. 569/2020 Sb. *zvlášť závažné ublížení na zdraví* je jen jednou z podmínek na výběr, za kterých je očkováným přislíbeno odškodnění. (***Stát nahradí osobě, která se nechala očkovat léčivým přípravkem podle § 1 odst. 1, újmu způsobenou očkováním léčivým přípravkem podle § 1 odst. 1, došlo-li následkem tohoto očkování k zvlášť závažnému ublížení na zdraví očkovaného, vytrpění bolesti, ztrátě na výdělku nebo ztížení společenského uplatnění...***) V případě uplatnění náhrady újmy podle zák. č. 569/2020 Sb. by tedy mělo stačit splnění jedné z podmínek: buď nastane *zvlášť závažné ublížení na zdraví* nebo dojde k vytrpění bolesti nebo ztrátě na výdělku nebo ke ztížení společenského uplatnění. Kdyby měl zákonodárce v úmyslu *zvlášť závažnou újmu na zdraví* stanovit jako podmínku pro náhradu vytrpěné bolesti, ztráty na výdělku a ztíženého uplatnění, jistě by použil formulaci obsaženou v dříve přijatém zákoně č. 116/2020 Sb.

Pokud bychom odmítli jazykový výklad s odůvodněním, že by to mohlo vést ke vzniku hodnotových rozporů v právním řádu[21], mohli bychom použít výklad teleologický (zkoumá účel) a účelem je spravedlivé odškodnění osoby, která utrpěla újmu způsobenou zákrokem, jak vyžaduje čl. 24 Úmluvy. Dále bychom mohli použít výklad historický, v němž se bere v potaz např. důvodová zpráva k zákonu. Z důvodové zprávy k zák. č. 569/2020 Sb. se dozvídáme, že odškodnění újmy způsobené očkováním proti covidu-19 by mělo být řešeno obdobně jako odškodnění újmy způsobené povinným

očkovaním podle zák. č. 116 (tedy zvlášť závažná újma by byla podmínkou). Zároveň se však v důvodové zprávě uvádí, že „*smlouvy uzavírané s výrobcí očkovacích látek obsahují ustanovení, podle něž bude výrobce náklady na úhradu případné újmy regresně vymáhat po státu, jedná se fakticky pouze o zjednodušení postupu, jak by se mohl pojištěnec k odškodnění dostat*“. Pokud by však poškozený požadoval náhradu újmy od výrobce vakcíny, podmínka zvlášť závažného ublížení na zdraví by stanovena nebyla a rovněž rozsah náhrady újmy by byl výrazně širší, než umožňuje zák. č. 569/2020 Sb., resp. zák. č. 116/2020 Sb.

Jakmile je založena pochybnost o výkladu, uplatní se známé metapříklad (pravidlo o pravidlech výkladu) veřejného práva *in dubio pro libertate* (v pochybnostech ve prospěch svobody) či *in dubio pro mitius* (v pochybnostech mírněji). Při práci s pravidlem *in dubio pro libertate* nemá být primárně hodnocena správnost určitého výkladu, ale jeho předvídatelnost, neboť důvodem existence tohoto pravidla je právní jistota adresátů práva.[22] I s přihlédnutím k tomu se autorka domnívá, že by MZd nemělo jako podmínku náhrady újmy na zdraví po očkování proti covidu-19 prokázání *zvlášť závažné újmy na zdraví vyžadovat*.

Zákon č. 569/2020 Sb. pak co do rozsahu náhrady odkazuje na zákon č. 116/2020 Sb., podle něž se hradí vedle vytrpěné bolesti, ztráty na výdělků a ztížení společenského uplatnění i účelně vynaložené náklady spojené s péčí o zdraví očkovaného, s péčí o jeho osobu nebo jeho domácnost. Co se týče účelně vynaložených nákladů spojených s péčí o zdraví očkovaného, s péčí o jeho osobu nebo jeho domácnost, tyto se hradí „*tomu, kdo je vynaložil*“. Autorka má za to, že byl-li tím, kdo tyto náklady vynaložil, očkovaný, hradí se jemu, vynaložila-li je třetí osoba, hradí se třetí osobě.

Jaké nároky se Ministerstvo zdravotnictví chystá odškodnit

V postupu doporučeném MZd při podání žádosti o náhradu újmy způsobené očkováním proti onemocnění covid-19[23] se uvádí, že „lze uplatňovat a) vytrpěné bolesti, b) ztrátu na výdělků nebo c) ztížení společenského uplatnění“ s tím, že tyto nároky je třeba stejně jako vlastní újmu na zdraví nejen tvrdit, ale také podložit potřebnými podklady. Nejprve je třeba říci, že „nebo“ v tomto materiálu působí poněkud zavádějícím dojmem, i když je doslova opsáno z ust. § 2 zák. č. 569/2020 Sb. Toto „nebo“ je třeba chápat ve slučovacím významu (v konečném důsledku mohou nastat i obě možnosti), jak lze usoudit i z toho, že v zákoně se vyskytuje bez předchozí čárky, zatímco při použití čárky před „nebo“ by se jednalo o poměr vylučovací (platila by jen jedna z možností).

Těžko říct, zda mají tvůrci výše uvedeného materiálu tak vysoké mínění o žadatelích nebo zda se jedná o záměr, každopádně MZd žadatelům neradí, jak uvedené složky náhrady a jejich výši prokázat, ale především je nepoučí, že ztížení společenského uplatnění naopak od bolesti vyjadřuje obtíže trvalého charakteru, které poškozeného omezují či přímo vyřazují z různých sfér života. Ministerstvo žadatelům ani nesděljuje, že dle praxe se k hodnocení následků přistupuje až tehdy, je-li zdravotní stav poškozeného stabilizovaný, v případě ztížení společenského uplatnění to nebývá dříve než rok od vzniku újmy.

Ačkoli soud může zajisté výši těchto náhrad modifikovat, pro účely odškodnění ze strany MZd se pro vyčíslení vytrpěné bolesti a ztížení společenského uplatnění, resp. překážky lepší budoucnosti, asi nejlépe hodí Metodika Nejvyššího soudu k § 2958 o. z. (dále jen „Metodika“)[24]. V oblasti bolestného je každé diagnóze v Metodice přiřazen počet bodů a bolestné se pak určí násobkem rozhodné peněžité hodnoty bodu a součtu bodů. Hodnotu bodu bolestného udává 1 % průměrné měsíční mzdy předchozího kalendářního roku. Došlo-li tedy např. k očkování v r. 2021 a v r. 2020 byla průměrná mzda 35 611,00 Kč, hodnota jednoho bodu bude činit 356,11 Kč. V oblasti náhrady za ztížení společenského uplatnění se Metodika

snaží na základě ztráty funkčních schopností poškozeného zohlednit přiřazený rozsah omezení. Pro výši náhrady je určující srovnání života poškozeného před vznikem újmy na zdraví a po ní, rozhodující je ale i třeba věk, povolání, omezení společenských aktivit. Výše náhrady se určuje jako 1 % z výchozí rámcové částky kolem 10 miliónů Kč.

Jako nejméně pravděpodobný průkaz výše bolestného a ztížení společenského uplatnění by byl pravděpodobně znalecký posudek zpracovaný znalcem ve znaleckém oboru zdravotnictví, odvětví hodnocení míry bolesti a funkčních schopností při újmách na zdraví, avšak zákon nevyklučuje jakýkoliv jiný způsob prokazování výše požadované náhrady. V ust. § 5 odst. 2 zák. č. 116 se uvádí pouze, že *„je-li výše újmy prokázána v částce nižší, než činí požadovaná výše náhrady újmy, přizná ministerstvo náhradu újmy v prokázané výši“*.

Metodika je zaměřená jen na fyzickou újmu na zdraví a z ní plynoucí bolesti a s nimi související důsledky pro život poškozeného, aniž by zohledňovala další dopady očkování, jako např. bolest psychickou, zejm. psychiatrické obtíže přechodného rázu. V rámci bolestného by však měla být odškodněna i psychická bolest. Ústavní soud ve svém nálezu sp. zn. II. ÚS 1564/2020 ze dne 9. února 2021 připomněl, že podle § 2958 o. z. je nutné kompenzovat veškerou nemajetkovou újmu způsobenou ublížením na zdraví plně a spravedlivě. P. Vojtek navrhuje[25], aby byla do Metodiky doplněna položka *„Vážná duševní porucha vzniklá následkem traumatu, potvrzená psychiatrickým pracovištěm“*, jež by byla ohodnocena 60 až 300 body.

Ztráta na výdělku se bude určovat podle ust. § 2962 a násl. o. z., coby subsidiárně použitelného právního předpisu. Ustanovení § 2962 odst. 2 o. z. je speciálním ustanovením pro určení výše ztráty na výdělku žáků a studentů, ust. § 2963 řeší peněžitý důchod po skončení pracovní neschopnosti a ust. § 2964 se týká náhrady ztráty na důchodu. Výše ušlého výdělku podnikatele/OSVČ je dána

rozdílem mezi celkovým příjmem z podnikání, tedy z částky, kterou by za obvyklých okolností poškozený ze své činnosti získal, a náklady potřebnými k dosažení tohoto příjmu. Ztráta na výdělků podnikatele není bez dalšího představována rozdílem mezi příjmy a výdaji uvedenými v daňovém přiznání. (Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 912/2009 ze dne 19. dubna 2011.)

Jaké nároky se Ministerstvo zdravotnictví nechystá odškodnit

Už po první dávce, kterou paní D absolvovala na začátku března 2021, měla bolesti na hrudi s pocitem nemožnosti se nadechnout, bolesti páteře a hlavy, třes končetin, postupně se přidal zvýšený krevní tlak a zvýšené teploty, od třetího dne po první dávce nástup pracovní neschopnosti, v níž je dosud. Přes její obtíže jí byla doporučena druhá očkovací dávka, kterou absolvovala na konci března téhož roku. Následovala kaskáda problémů, jejichž vyvrcholením byl závažný stav hrozící srdeční zástavou. Paní D musí absolvovat řadu vyšetření a terapií, kam se sama není schopna dopravit. Doporučeno jí bylo plavání. Ve výzvě k doplnění, kterou obdržela od MZd, je kromě klasické výzvy k uvedení toho, v čem spatřuje jí způsobené zvláště závažné ublížení na zdraví, uveden požadavek na doplnění informace, za jaké nároky a v jaké výši požaduje odškodnění s tím, že jiné nároky než bolestné, ztížení společenského uplatnění a ztráty na výdělků ve smyslu § 2 zák. č. 569/2020 Sb. požadovat nelze.

Zda jiné nároky než bolestné, ztížení společenského uplatnění a ztráty na výdělků požadovat lze či nikoli, je však otázkou výkladu. Připomeňme si text § 2 zák. č. 569/2020 Sb.: „**Stát nahradí osobě, která se nechala očkovat léčivým přípravkem podle § 1 odst. 1, újmu způsobenou očkováním léčivým přípravkem podle § 1 odst. 1, došlo-li následkem tohoto očkování k zvláště závažnému ublížení na zdraví očkovaného, vytrpění bolesti, ztrátě na výdělků nebo ztížení společenského uplatnění...**“. Jestliže přistoupíme na výklad, který autorka nabízí v části tohoto textu s nadpisem „Neexistence zvláště závažné újmy na zdraví“, pak je zřejmé, že

v této části ust. § 2 se o rozsahu odškodnění nepojednává. Ten je zřejmý až z druhé věty § 2 zák. č. 569/2020 Sb.: „...*Pro posouzení této újmy a rozsah náhrady se použije zákon č. 116/2020 Sb., o náhradě újmy způsobené povinným očkováním, obdobně.*“

Rozsah náhrady je v zák. č. 116/2020 Sb. stanoven v § 2, a to tak, že

a) očkovanému se hradí vytrpěné bolesti, ztráta na výdělků a ztížení společenského uplatnění,

b) osobě, která vynaložila náklady na péči v souvislosti s poškozením očkovaného, se hradí účelně vynaložené náklady spojené s péčí o zdraví očkovaného, s péčí o jeho osobu nebo jeho domácnost, pokud se odškodňuje očkovaný, a

c) osobě blízké očkovanému se hradí náhrada za duševní útrapy, dojde-li následkem očkování k usmrcení nebo zvlášt' závažnému ublížení na zdraví očkovaného. Podle názoru autorky, by tedy mělo MZd i očkovanému proti covidu-19 hradit vedle bolestného, ztížení společenského uplatnění a ztráty na výdělků i účelně vynaložené náklady spojené s péčí o zdraví očkovaného, s péčí o jeho osobu nebo jeho domácnost, pokud je vynaložil sám, protože tato možnost ani zákonem č. 116/2020 Sb., ani zákonem č. 569/2020 Sb. vyloučena není.

Je však možné odškodnit náklady na péči o očkovaného proti covidu-19 jiné osobě a je možné přiznat náhradu duševních útrap sekundárním obětem? V § 2 zák. č. 569/2020 Sb. se uvádí, že „...*Pro posouzení této újmy a rozsah náhrady se použije zákon č. 116/2020 Sb., o náhradě újmy způsobené povinným očkováním, **obdobně.***“ J. Vedral v Metodické pomůcce pro přípravu návrhu právních předpisů[26] píše, že „*Jestliže se mají určité vztahy řídit v plném rozsahu určitou právní úpravou, užívá se při odkazu na tuto úpravu slova „obdobně“; nemají-li se určité vztahy řídit určitou právní úpravou v plném rozsahu nebo mají-li se řídit jen některými částmi*

určité právní úpravy, užívá se při odkazu na tuto úpravu slova „přiměřeně“.“ Na druhou stranu jedinou oprávněnou osobou je podle zák. č. 569 očkovaný („**Stát nahradí osobě, která se nechala očkovat...**“). V tomto případě lze mít za to, že záměr zákonodárce je vyjádřen přesně, a to tak, že v případě újmy vzniklé po očkování proti covidu-19 nemá v úmyslu poskytnout odškodnění nikomu jinému než očkovanému.

V této souvislosti jen drobná poznámka: Když spolek Rozalio vznesl požadavek, aby byl zák. č. 569/2020 Sb. novelizován tak, aby bylo umožněno odškodnění sekundárních obětí i podle něj, dozvěděl se, že MZd s odškodněním sekundárních obětí nepočítá, ani to nevidí jako potřebné. Náměstek ministra, se kterým bylo jednání vedeno, odtušil, že o žádném zemřelém po očkování neví, podle jeho názoru tedy ani zřejmě neexistují pozůstalí, kteří by mohli nárok uplatnit, i kdyby byl v zákoně zaveden. Co se týče tou dobou sto šedesáti úmrtí po očkování covid-19 registrovaných SÚKLeM, jedná se pouze o podezření na úmrtí, nikoli prokázaná úmrtí související s očkováním proti covid-19.[27] [28]

To, že zákonodárci zvolili tak odlišnou úpravu v zák. č. 569/2020 Sb. od zák. č. 116/2020 Sb., nemůže vysvětlit ani skutečnost, že očkování proti covidu-19 bylo po většinu očkovačského období formálně nepovinné. Očkování proti covidu-19 totiž bylo po značnou část očkovačského období vynucované nepřímo. Několik měsíců byla účast na běžném životě neočkovaným prakticky znemožňována požadavkem na to, aby neustále podstupovali testy, které se vláda rozhodla od 1. listopadu 2021 nehradit, a to přesto, že i neočkovaní jsou účastníky veřejného zdravotního pojištění.[29] V dalším stádiu, od 22. listopadu 2021, vláda znemožnila neočkovaným přístup prakticky na všechna místa s výjimkou zdravotních zařízení, obchodů a lékáren[30], očkování proti covidu-19 se tak stalo *de facto* povinným. Dalo by se i spekulovat, zda důvod, proč tou dobou nebylo zavedeno jako regulérně povinné, nebyla právě obava z náhrad újmy po očkování podle zák. č. 116/2020 Sb., kde se

rozsah náhrady jeví širší než v zák. č. 569/2020 Sb. Každopádně by bylo podle názoru autorky velmi nespravedlivé osobám, které byly očkovány v době od 22. listopadu, ale nejspíš už od 1. listopadu 2021, a utrpěly po očkování újmu, ale i sekundárním obětím po takto očkovaných, nepřisoudit náhradu újmy obdobně jako podle zák. č. 116/2020 Sb. Na druhou stranu je třeba připustit, že představu autorky o vynucovaném očkování zcela zásadně nesdílí Nejvyšší správní soud (dále jen „NSS“), který dospěl k závěru, že MZd ve svých opatřeních pouze stanovilo, za jakých podmínek lze využívat služby a provádět činnosti regulované mimořádným opatřením. V bodě [29] rozsudku NSS sp. zn. 8 Ao 1/2022 ze dne 1. dubna 2022 se NSS odkazuje na odůvodnění napadeného mimořádného opatření MZd (č. j. MZDR 14601/2021-34/MIN/KAN), ze kterého podle názoru NSS nevyplývá, že by mělo být jeho cílem nepřímé donucení neočkovaných osob k očkování stanovením určitých zákazů a omezení, a bylo proto na volbě navrhovatelky, zda se nechá očkovat, či nikoli.

Ačkoli ani zák. č. 569/2020 Sb., ani zák. č. 116/2020 Sb. výslovně neupravují otázku náhrady nákladů spojených s uplatněním nároku, autorka má za to, že v této otázce je třeba vycházet z ustanovení § 513 o. z., z něhož vyplývá, že příslušenstvím pohledávky jsou i náklady spojené s jejím uplatněním. Pokud poškozený za účelem prokázání výše bolestného a ztížení společenského uplatnění vynaloží prostředky na znalecký posudek, měl by požadovat náhradu i tohoto nákladu. Podobně v případě, že vynaloží prostředky na advokáta, který mu pomůže s formulací žádosti a/nebo na mzdového účetního, který pro něj spočítal ušlou mzdu. Kdyby nedošlo k ublížení na zdraví v důsledku očkování, tento náklad by poškozenému nevznikl. Pokud poškozený není odborníkem v daných oborech, jistě nebude pochyb o tom, že se jedná o náklad účelně vynaložený.

Je škoda, že zákonodárci neumožnili takový postup, aby MZd nejdříve mezitímně rozhodlo, zda poškozeného odškodní, a pak ho teprve vyzvalo k vyčíslení požadované náhrady. Naprostá většina poškozených vůbec netuší, co vše musí podle zákona a požadavků MZd splnit. Pokud poškozený pochopí, jak lze dospět k vyčíslení požadované výše náhrady újmy, na zpracování posudků a podání musí vynaložit prostředky, které si musí často vypůjčit, protože je dlouhodobě v pracovní neschopnosti a má problém vůbec pokrýt své životní náklady. To vše, aniž by měl jistotu, že bude úspěšný a že mu bude náhrada ze strany MZd přiznána.

Jaké další nároky Ministerstvo zdravotnictví nebude odškodňovat

Jak plyne z ust. § 2894 odst. 2 o. z., povinnost odškodnění nemajetkové újmy musí být buď výslovně ujednána mezi škůdcem a poškozeným, nebo musí být stanovena zvláštním zákonem. Ani zákon č. 116/2020 Sb., ani zákon č. 569/2020 Sb. nestanoví povinnost hradit očkovanému duševní útrapy. Zákon č. 116/2020 Sb. ve svém ust. § 2 odst. 3 stanoví povinnost státu poskytnout za duševní útrapy náhradu osobě blízké očkovanému, dojde-li následkem povinného očkování k usmrcení nebo zvláště závažnému ublížení na zdraví očkovaného.

Duševní útrapy spadají do kategorie nemajetkové újmy. Od přijetí nového občanského zákoníku se vedou odborné diskuze ohledně vymezení tohoto pojmu, pojmu *další nemajetková újma*, pojmu *duševní bolest* a ohledně jejich vztahu. V této situaci si připomeňme již výše uváděný náleží Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 1564/2020 ze dne 9. února 2021. Ústavní soud zde uvádí, že „*V souladu s principem plné náhrady újmy je třeba v rámci kategorie tzv. dalších nemajetkových újem odškodnit vše, co nebylo možné zahrnout pod náhradu bolestného či ztížení společenského uplatnění, jako např. duševní útrapy způsobené psychickou újmou, které současný přístup obecných soudů (založený metodikou Nejvyššího soudu a rozsudkem Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 2245/2017 ze dne*

11. 1. 2017) *náležitě nezohledňuje*“. Dále v tomto nálezu Ústavní soud uvádí, že „*považuje vzhledem k ústavně garantovanému principu plné náhrady újmy na zdraví za nepřijatelné, aby duševní strádání způsobené psychickou újmou bylo výše popsáním způsobem marginalizováno pouze z důvodu, že soudy při vyčíslení újmy na zdraví postupují podle tabulky, která na jednu stranu obsahuje několik desítek položek podrobně vymezujících újmu na těle a s ní spojené strádání, psychickou újmu však vůbec nezohledňuje. Stejným deficitem ostatně trpí i metodika Nejvyššího soudu, která v části B neobsahuje ani jednu položku vymezující duševní bolestivé stavy*“.

Je těžko pochopitelné, že zákonodárci dopustili, že zde máme dva zákony k odškodnění újmy po očkování a ani jeden nerespektuje Ústavním soudem zdůrazňovaný princip plné náhrady újmy. Mělo by MZd nad rámec zákonného zmocnění tento princip realizovat a pokud poškozený o odškodnění psychické bolesti, duševních útrap či jiné nemajetkové újmy požádá, odškodnit i tyto nároky? Pokud tyto nároky MZd neodškodní, bude moct poškozený tyto nároky přednést před soudem, ačkoli byl v rámci zákonného rozsahu odškodněn MZd? Škoda, že toho, kdo zákony č. 116/2020 Sb. a č. 569/2020 Sb. připravoval, a ty, kteří je přijímali, nenapadlo tyto problémy vyřešit.

Další položky, které mohly být zákony č. 116/2020 Sb. a č. 569/2020 Sb. upraveny, a nejsou, jsou např. náklady na výživu pozůstalých, jako by tomu bylo podle o. z.; odškodnění postiženého dítěte, jehož matka byla během těhotenství očkována; odškodnění toho, kdo se nakazil od osoby, která byla očkována; odškodnění dítě, které se narodilo matce, jež se nakazila od očkováného – tak, jak je tomu v některých zemích.

Závěr

K naplnění požadavku právní jistoty, jež je jedním ze znaků právního státu, je třeba, aby bylo právo stabilní, jednotné, relativně jednoduché, a především předvídatelné. Zákon č. 569/2020 Sb., na

jehož základě má být realizovaná garance za očkování proti covidu-19, ale ani zákon č. 116/2020 Sb., na nějž se zákon č. 569/2020 Sb. odvolává, tento požadavek nejen nenaplnují, ale ani se mu nepřibližují. Pokud si poškození nemají připadat jako věc, které si nikdo nevšimá, když přestane plnit svůj účel, měly by oba zákony projít zásadní revizí.

Čtenář možná uvažuje, z jakého důvodu by měl stát poskytovat očkovaným proti covidu-19 odškodnění, když se přitom, jak NSS judikoval ve výše uvedeném rozsudku sp. zn. 8 Ao 1/2022, nejednalo o očkování povinné a poškození se rozhodli k vakcinaci dobrovolně. Čtenář si možná vzpomene na ujišťování, že očkovaním vir SARS-CoV-2 vymýtíme, nebo alespoň nastolíme kolektivní imunitu. A tak se řada ochotných lidí očkovala. Řada lidí se očkovala, protože věřila sdělení, že očkovaní vir nepřenášejí a nechtěla nikoho nakazit. Někdo neunesl společenský tlak v době, kdy si nikdo nechtěl vedle neočkovaného sednout u stolu, a pokud se nakazila babička neočkovaného, hrozilo mu společenské odsouzení. Důvod pro očkování mohl být i finanční. Třeba požadavek na to, aby se studenti na koleji prokazovali testem, který si museli sami hradit, je opravdu k očkování dohnal, protože by neměli kde bydlet. Neočkované děti šly do karantény, jen co škola nahlásila, že byly v kontaktu s nakaženým, a rodiče s nimi zůstávali doma, což nezřídka zásadně zatížilo rodinný rozpočet. Na podzim 2021 nemohli neočkovaní rodiče dopřát svým dětem pravidelné sportovní a kulturní vyžití, protože by své pojišťovnou nehrazené PCR testy v intervalu 72 hodin neuplatili, a později by s dětmi jako neočkovaní nemohli jít vůbec nikam. Sportovci se nechávali očkovat, aby mohli sportovat ve vnitřních sportovištích apod. To vše proto, že nás vláda spolu se svými poradci přesvědčovala, že očkování je jediná cesta z pandemie a že používané vakcíny jsou bezpečné.

Jestliže se tedy jedinec nechal očkovat pro blaho společnosti (což se netýká jen očkování proti covidu-19, ale i povinných očkování), není slušné s ním být solidární, když se v důsledku očkování dostal do

potíží? Mít zdravotní následky po očkování nebyla jeho volba, stal se obětí nešťastné náhody. V duchu Rawlsovy Teorie spravedlnosti bychom neměli dopustit, aby byl někdo zvýhodněn či naopak znevýhodněn na základě přírodních náhod a aby byl obětován ve jménu „vyššího blaha“. Nikdo by neměl být předmětem „*kalkulu společenských zájmů*“. [31]

JUDr. Vladana Vališová, LL.M., působí jako advokátka a rozhodce Mezinárodního rozhodčího soudu při ČMKBK a Sboru rozhodců FAČR a pro ČLK přednáší zdravotnické právo v rámci kurzů celoživotního vzdělávání lékařů
Foto: canva.com

[1] Bizarní pře o znásilňování Čechů vakcínami. Očkování proti covidu uhradí pojišťovna, 4. 12. 2020, <https://www.blesk.cz/clanek/zpravy-koronavirus/663028/bizarni-pre-o-znasilnovani-cechu-vakcinami-ockovani-proti-covidu-uhradi-pojistovna.html> či Očkování proti koronaviru bude v Česku „zdarma“ z pojištění. Stát slíbil odškodnění, 4. 12. 2020, <https://www.biznysnoviny.cz/2020/12/04/ockovani-proti-koronaviru-bude-v-cesku-zdarma-z-pojisteni-stat-slibil-odskodneni/> (dostupné 19. 4. 2022).

[2] Vyhl. č. 537/2006 Sb., o očkování proti infekčním nemocem.

[3] Vyhl. č. 466/2021 Sb., kterou se mění vyhláška č. 537/2006, o očkování proti infekčním nemocem.

[4] Vyhl. č. 21/2022 Sb., kterou se mění vyhláška č. 537/2006, o očkování proti infekčním nemocem.

[5] Zákon č. 569/2020 Sb., o distribuci léčivých přípravků obsahujících očkovací látku pro očkování proti onemocnění covid-19, o náhradě újmy způsobené očkováním osobám těmito léčivými

přípravky a o změně zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

[6] V případě osob v tomto textu označených písmenem se jedná o reálně existující žadatele o odškodnění.

[7] Eliáš, K. a kol. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. Ostrava. Sagit, 2012, str. 53.

[8] Vyhl. č. 483/2021 Sb., o následcích povinného očkování.

[9] Vyhl. č. 466/2021 Sb.

[10] Viz sněmovní tisk 451/0, <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=451&CT1=0> (dostupné 19. 4. 2022).

[11] V daném případě se jednalo o objektivní odpovědnost za škodu způsobenou přístrojem, který byl použit odpovědnou osobou při plnění jejího závazku podle § 421a zák. č. 40/1964 Sb., podle stávajícího o. z. absolutní objektivní odpovědnost za výsledek tam, kde je újma na zdraví způsobena povahou použité věci neexistuje (*pozn. autorky*).

[12] Bezouška, P. In: Hulmák, M. *et al.* Občanský zákoník: komentář VI, Závazkové právo: zvláštní část. Praha. C. H. Beck, 2014, str. 1552.

[13] Vojtek, P. Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci. Komentář. 2. vydání. Praha. C. H. Beck, 2007. str. 41.

[14] Shimabukuro, T., Vaccine Safety Team, CDC COVID-19 Vaccine Task Force. COVID-19 Vaccine safety updates. Advisory Committee on Immunization Practices, 23. 7. 2021, <https://www.cdc.gov/vaccines/acip/meetings/downloads/slides-2021-06/03-COVID-Shimabukuro-508.pdf> (dostupné 20. 4. 2022).

[15] Koziol, H. Harmonisation and Fundamental Questions of European Tort Law. Vienna. Jan Sramek Verlag, 2017, str. 99.

[16] Bezouška, P. In: Hulmák, M. *et al.* Občanský zákoník: komentář VI, Závazkové právo: zvláštní část. Praha. C. H. Beck, 2014, str. 1553.

[17] Doležal, A., Doležal, T. Problematika prokazování příčinné souvislosti v medicínsko-právních sporech. Právník 6/2013, https://www.ilaw.cas.cz/upload/web/files/pravnik/issues/2013/6/Dolezal_6_2013.pdf (dostupné 21. 4. 2022).

[18] Hamanová, L. Prokazování příčinné souvislosti ve sporech o náhradu škody na zdraví způsobenou postupem lékaře „*non lege artis*“. Časopis zdravotnického práva a bioetiky. 2011, roč. 1, č. 1 in

Doležal, A., Doležal, T. Problematika prokazování příčinné souvislosti v medicínsko-právních sporech. Právník 6/2013. https://www.ilaw.cas.cz/upload/web/files/pravnik/issues/2013/6/Dolezal_6_2013.pdf (dostupné 21. 4. 2022).

[19] <https://www.mzcr.cz/wp-content/uploads/2020/04/Postup-p%C5%99i-pod%C3%A1v%C3%A1n%C3%AD-%C5%BE%C3%A1dost%C3%AD-o-n%C3%A1hradu-%C3%BAjmy-zp%C5%AFsoben%C3%A9-o%C4%8Dkov%C3%A1n%C3%ADm-proti-COVID-19.pdf> (dostupné 22. 4. 2022)

[20] Vališová, V. Současný stav náhrady újmy způsobené očkováním proti onemocnění covid-19, 27. 1. 2021, <https://advokatnidenik.cz/2021/01/27/soucasny-stav-nahrady-ujmy-zpusobene-ockovanim-proti-onemocneni-covid-19/> (dostupné 22. 4. 2022).

[21] Melzer, F. Metodologie nalézání práva: Úvod do právní argumentace, str. 206.

[22] Kadlec, O. Interpretační pravidlo v pochybnostech ve prospěch: Účinný nástroj, nebo rétorická ozdoba? (The Rule of Lenity: Useful Tool or Rhetorical Ornament?) (June 1, 2016). 155(6) Právník 526

(2016), Available at SSRN: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2872878 (dostupné 23. 4. 2022).

[23] <https://www.mzcr.cz/wp-content/uploads/2020/04/Postup-p%C5%99i-pod%C3%A1v%C3%A1n%C3%AD-%C5%BE%C3%A1dost%C3%AD-o-n%C3%A1hradu-%C3%BAjmy-zp%C5%AFsoben%C3%A9-o%C4%8Dkov%C3%A1n%C3%ADm-proti-COVID-19.pdf> (dostupné 23. 4. 2022).

[24] https://nsoud.cz/Judikatura/ns_web.nsf/Edit/Rozhodovacicinnost~Metodikak%3F2958o.z.?Open&area=Rozhodovac%C3%AD%20%C4%8Dinnost&grp=Metodika%20k%20%C2%A7%202958%20o.z.&lng= (dostupné 23. 4. 2022).

[25] Vojtek, P. Aktuální problémy náhrady nemajetkové újmy podle občanského zákoníku In Pracovní právo 2018. Brno: Masarykova univerzita, 2018.

[26] Vedral, j. a kol. Metodická pomůcka pro přípravu návrhu právních předpisů. https://www.vlada.cz/assets/ppov/lrv/dokumenty/Metodicka_pomuckaIII.pdf (dostupné 24. 4. 2022).

[27] Zápis ze schůzky s náměstkem ministra zdravotnictví JUDr. Radkem Policarem, 14. 2. 2022, <https://rozalio.cz/zapis-ze-schuzky-s-namestkem-ministra-zdravotnictvi-judr-radkem-policarem/> (dostupné 24. 4. 2022).

[28] K podezření na nežádoucí účinky po očkování proti covidu-19 včetně úmrtí – Příběhy o očkování <https://iniciativa21.cz/pribehy/>, (dostupné 24. 4. 2022).

[29] Blíže např. Vališová, V. Ať žije zpoplatnění testů – cesta k „dobrovolnému“ očkování, 2. 11. 2021, <https://advokatnidenik.cz/2021/11/02/at-zije-zpoplatneni-testu-cesta->

k-dobrovolnemu-ockovani/ (dostupné 25. 4. 2022).

[30] <https://www.mzcr.cz/wp-content/uploads/2021/11/Mimoradne-opatreni-omezeni-maloobchodniho-prodeje-zbozi-a-poskytovani-sluzeb-s-ucinnosti-od-22-11-2021.pdf> (dostupné 25. 4. 2022)

[31] Rawls, J. Teorie spravedlnosti. Praha, Victoria Publishing, 1995, str. 34